

ДЗВОНИ САЛІНИ ВЗИВАЮТЬ ДО НАЦІЇ!

24 червня о 13 годині вдарили дзвони на Саліні, і загули над схилами Карпат, і відлунням пронеслись над Добромильською землею. Це – Українці, прийшли згадати в черговий раз про страшну трагедію, яку влаштувала російсько-більшовицька окупація у червні 1941 року.

Минуло 77 років з часу страшного пекельного винищування тисяч ні в чому не винних людей. Українцями були, ось і вся вина.

Високопреосвященійший Яків архієпископ Дрогобицький і Самбірський очолив панахиду яку відслужив у спів служінні з секретарем Дрогобицько-Самбірської єпархії прот. Андрієм Безушком, благочинним Старосамбірського благочиння прот. Іваном Біликом та духовенством Старосамбірського благочиння. Владика Яків у своєму слові наголосив на тому, що кожен Українець повинен пам’ятати про цю трагедію нашого народу і не дозволити знову повторитись таким страшним подіям. Адже ворог знову прагне реваншу. Але наша віра і наша пам’ять не дозволять повтору такого трагізму.

На панахиді були присутні голова Львівської обласної державної адміністрації п. Олег Синютка та численні гості з різних регіонів області, кожен з яких привіз корзину квітів, як дар пам’яті жертвам трагедії.

Повертаючись з меморіалу практично всі йшли з понурою головою, в серці відчуваючи біль і тугу за мучениками невинно вбитими, які просто любили свою Україну.

Операція "Розвантаження"

(Для тих хто не може позбутись любові до більшовизму і московщини)

У червневі дні 1941 року в Саліні органами НКВС було страчено близько 3600 чоловік, копальня була вщерть заповнена людськими тілами. Мешканці Солянуватки розповідають, що до Саліни напередодні трагедії з Перемишля були пригнані арештанти. Під час екзекуції весь час працювали в Саліні двигуни, аби заглушити постріли і крики мордованих. Окрім того, згідно зі свідченнями місцевих жителів, з того самого Перемишля привезли вантажівками також і тіла уже забитих людей. Коли катам не вистачало набоїв, людей били дерев'яними молотами і напівживими скидали в шахту, на стометрову глибину.

Поняття кривавого червня 1941 року для Західної України має дещо інше значення, ніж його сприймає більшість українців. За тиждень часу в цей період тут було вбито 22 тисячі осіб. Вбито руками не нацистського, а комуністичного режиму.

З нападом Гітлера на Радянський союз перед Москвою стало питання, що робити із тисячами в'язнів, серед яких ідеологічні вороги. Це були не лише члени патріотичних організацій, а звичайні студенти, вчителі, священики, бізнесмени - тобто еліта, яка потенційно могли складати сталінському режиму небезпеку. Згодом серед знищених в'язнів виявляли і дітей.

На початок німецько-радянської війни часу евакуювати в'язнів, які не були засуджені до смертної кари, вже не встигали. Не було часу і для почергового винесення та виконання смертельних вироків. Потрібна була оперативна і масова ліквідація

ідеологічних ворогів.

Відтак, останні дні перебування більшовиків на західноукраїнських землях ознаменувалися масовими вбивствами, жорстокість яких нічим не поступається злочинам нацистів.

Указ про розвантаження в'язниць видав нарком держбезпеки СССР Меркулов. Як результат, сучасні дослідники нарахували тридцять вісім місць убивств в Західній Україні.

Червень 41-го року - найстрашніша сторінка історії кожної західноукраїнської тюрми.

Порядкова кількість убитих в'язнів у Західній Україні в період з 22 по 30 червня: Львів (три тюрми) - 4000, Дрогобич - 1000, Добромиль - 1000, Золочів - 749, , Стрий - 1101, Самбір - 1200, Дем'янів Лаз - 2500 , Чортків - 800, Тернопіль - 1000, Луцьк - 2754, Дубно - 1500, Перемишль - 1000. У решті міст кількість жертв вимірюється десятками і сотнями.

Дорогою в пекло

"Такого аналогу у світі, щоб кидали живих, мертвих і не добитих у соляну шахту, я не зустрічала", - розповідає дослідниця кривавих вбивств на Саліні Марія Прокопець.

Саліна - наймасовіший могильник тих часів і, напевно, найменш відомий для більшості українців.

На початку 90-х Прокопець зібрала свідчення у старожилів довколишніх сіл, щоб максимально відтворити картину і хронологію тих подій. За її словами, масові вбивства відбувалися десь з 22-23 червня. Зокрема, тут закатували тисячі в'язнів з Перемишлянської в'язниці (тоді - територія УРСР, нині Польща), а також звозили мертві тіла з довколишніх тюрем.

Любомира Бачара, мешканка сусіднього з урочищем Саліна села Соляноватка, мала на той час 11 років. Як розповіла жінка автору цих рядків, вона була свідком, як ув'язнених з Перемишля вели на смерть.

"По селу зчинився шум, що ведуть полонених. Моя мама побігла до хати, взяла буханку хліба і каже, що полоненим треба щось дати поїсти. Ми з моєю сестрою і мамою побігли на дорогу. Колона дуже велика була, що кінця і початку не було видно. Люди такі збідовані були, стомлені і страшні. По боках були конвої. Мама дістала хліб і дала одному полоненому, інші теж потягнулися до мами, бо побачили хліб.

Тут до мами підскочив конвой і крикнув: "Ты что делаешь!?". Мама каже, що хоче їх нагодувати, бо шкода людей. Тоді конвой крикнув на маму, щоб вона теж вставала у колону і потягнув за руку. Ми з сестрою почали дуже плакати. А маму вже повели, вона вже кілька метрів пройшла.

Тут прийшов другий конвой і іншому сказав: "Отпусти старушку, видишь, дети плачут". Але він не хотів відпускати, ще й сказав, що зараз діти теж підуть в колону. Проте інший конвой догнав маму, взяв за руку і витягнув з колони, так вона врятувалася".

Любомира Бачара каже, що люди і гадки не мали, куди ведуть в'язнів. Лише бачили, як їх звернули з дороги в сторону урочища Саліна.

Любомира Бачара - свідок подій

"Найбільше запам'ятався дідусь, який йшов у останньому ряді. Вирізнявся він гуцульським традиційним одягом .. Штани, сорочка були вишиті. Поверх сорочки була одягнена вовняна, розшита візерунками безрукавка-гунька..." - згадує в книзі спогадів, зібраній Марією Прокопець, тодішній місцевий мешканець Василь Фартушок.

Йти за в'язнями місцевий люд боявся. Тільки згодом чули з боку Саліни постійний гул моторів вантажних машин і трупний запах. Селянам лише здогадуватися, що відбувається, і навіщо мотори глушать сторонні звуки.

Крім цього у ці дні, за свідченнями людей, до Саліни постійно тяглися вантажні машини. За догадками людей, сюди звозили тіла вбитих в'язнів для утилізації і "замітання слідів" з інших тюрем.

Численні очевидці розповідали, що після цих вантажівок на дорозі залишалася кров.

"У ті дні на Саліну одна за одною їхали великі машини, вкриті брезентом. Ми дивилися з вікон, а тато кричав на нас: "Не заглядайте, бо постріляють". Раптом я скрикнула: з-під брезенту машини, що якраз проїжджала, висунулася нога в червоному мешті", - згадує у книзі спогадів мешканка Добромиля пані Євгенія 1927 р.н., яка і в 90-ті поряд з такими свідченнями боялася вказати своє прізвище.

В ці дні радянська влада наказала припинити роботу на всіх шахтах, щоб уникнути зайвих свідків. Однак, якщо хтось випадково ставав таки свідком катувань - розстрілювали. Вбереглися лише ті, хто зміг причаїтися і втекти.

Могила глибиною у сто метрів

Пересвідчитися у своїх здогадах про масові вбивства люди змогли 26 червня, коли радянські війська вже втекли від наступу німецьких військ. У село приїхали перші розвідувальні словацькі групи. Дізнавшись від селян про можливу трагедію, разом почали шукати могильник.

Йшли по витоптаній траві, якою вели в'язнів, і так виявили присипану землею і гіллям шахту, а в ній місиво трупів.

"Після того, як москалі відійшли, люди з острахом почали виходити з хат. Бачимо: біжить народ на Саліну. Ми за ним. Що я там побачила, ліпше би не бачила. В саду, коло молодої черешні, лежала купа одягу. Різного. Все в крові... Хтось пішов дивитися до костелу і звідти почувся нелюдський крик. Люди туди кинулися і я за ними.. А там на стіні розіп'ята людина", - пригадує пані Євгенія з Добромиля.

За словами Прокопець, підлога в храмі була по щиколотки в засохлій крові. Але страшніше картину люди побачили, коли розкопали шахту.

До верху вона була забита трупами. При тому, що її глибина сягала понад 100 метрів, діаметр 5 метрів. Вдалося дістати лише близько 500 тіл. Решта вже були розкладені на частини. Через жахливий сморід, а цей час, за спогадами людей, стояла страшна спека, шахту із залишками людей закопали назад.

Півсотні тіл перепоховали за кількасот метрів від шахти, зверху зробили насип і поставили хрест.

Те, що тіла були в такому понівеченому стані і що більшість з них були уже розкладені, наводить дослідників на думку, що Саліна використовувалася як могильник і раніше. Адже після приходу радянської влади в 1939 році в

Галичину, в одній з чотирьох шахт призупинили видобуток солі, огородили колючим дротом і біля неї розмістили частину НКВД.

У скромній могилі за сосною перепоховані останки близько 500 осіб, яких у червні 1991 року вдалося дістати з соляної шахти

"Здогади про те що в шахти Саліни кидали тіла замордованих у тюрмах людей задовго до початку війни, підтверджує і той факт, що нелюди хотіли винищити робітників сільзаводу. Вони боялися, що ті дещо знають, про щось здогадуються. Тому директор переказав людям негайно прийти по оплату", - згадує мешканка Добромиля Марія Яцик.

Антоніна Моцяк з села Кропивник розповіла Марії Прокопець, як її батька, робітника шахти, викликали за грошима: "Декілька днів перед початком війни робітникам не казали приходити на роботу. А тут директор сказав усім прийти по виплату... Вже зовсім споночіло, коли тато прийшов додому. Був страшний: зчорнілі губи потріскалися від гарячки, очі дивилися в одну точку".

Василя Моцяка врятувало те, що по дорозі він зустрів дівчат-робітниць, які порадили вертатися - "бо там пекло". Він розповів дітям і дружині, що з подвір'я заводу долітали крики, лунали постріли.

"Тато з дівчатами побоялися іти дорогою, а пробралися через огорожу живоплоту до лісу. І тоді вони побачили весь той жах, істинне пекло на землі. Людей стріляли, били прикладами автоматів, молотками і відразу кидали в соляний шиб", - згадувала Антоніна Моцяк.

Монумент над смертоносною шахтою, під ним близько 3000 осіб

Зі спогадів одного з в'язнів, якому вдалося врятуватися, також можна відтворити картину масових вбивств у Саліні.

"Перед поворотом до четвертої шахти біля костелу кати відібрали жінок, а

мужчин повели до саду прямо в пастку. Жінок мордували в костелі, майже не застосовуючи зброї. Їх били по голові чим попало і волокли до шахти, куди кидали і живих, і мертвих.

Одночасно почалася кривава акція над мужчинами. Між деревами розмістили з обох боків кулемети, залишився коридор до шахти. Їх з обох боків розстрілювали і волокли до ями. Кого добивали, кого кидали живим", - такі перекази людей зі спогадів врятованого в'язня, якого кинули у шахту живцем, і він зміг згодом вибратися.

Селяни, що 26 червня після відступу радянської армії пішли до Саліни, згадували, що біля дерев валялися закривавлені дерев'яні молоти з вбитими у них цвяхами. Очевидно, саме ними, крім прикладів автоматів, добивали людей.

За версією дослідників, на Саліні зустріли смерть близько 3600 людей. "Трагедію на Саліні можна порівняти з Биківнею", - каже Марія Прокопець.

Втрачена пам'ять

Могилу на Саліні за Радянського часу кілька разів руйнували - викидали хрест, а насип зрівнювали із землею. Проте щоразу люди віднаходили це місце і облагороджували.

З 1990-го року в останню неділю червня тут проводяться молебні з ініціативи місцевих активістів. Вони мають намір збудувати на цьому трагічному місці пантеон пам'яті з музеєм. Наразі збудували капличку і пам'ятний знак над самою шахтою.

Через брак уваги до Саліни інформація про це трагічне місце відома не багатьом, навіть мало що про неї знають мешканці Львова та Львівщини. За словами Прокопець, на

місяць тут буває максимум три екскурсійні групи, а може не бути жодної. 50 років мовчання – це дуже багато – 77 років пам’яті – це дуже мало.

Та як би це скорботно і безглуздо не звучало, дякуючи черговій війні з москвинами ми яскравіше усвідомлюємо, що кров мучеників Саліни взиває до нас не бути «з краю», а відстоювати свою Правду, свою Віру і свою Гідність у європейській спільноті. Бо з нами істина, а значить з нами Бог.

Прес-служба єпархії

{joomplucat:408 limit=14|columns=3}